

**QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)**

**ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE**

Seduta tas-27 ta' April, 2005

Citazzjoni Numru. 112/2004

A

vs

B

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 12 t'April 2004 a fol. 1 tal-process, fejn gie premess:-

Illi l-partijiet izzewgu fil-5 ta' Mejju tas-sena elfejn u wiehed (2001), gewwa l-Knisja tal-Laboratorju tal-Paci, Zurrieq, kif jirrizulta mic-certifikat taz-zwieg hawn Aess u mmarkat Dok "A", u

Illi minn dan iz-zwieg il-kontendenti ma kellhomx tfal.

Illi l-kunsens tal-kontendenti kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-dmirijiet essenzjali tagħha, jew b'anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, *ai termini ta' l-artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta*, u

Illi oltre dan, il-kunsens tal-partijiet inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wieħed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg, *ai termini ta' l-artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta*.

Illi xi wahda mill-partijiet, ghalkemm ma keniX interdetta jew marida b'mohħha, ma kellhiex fiz-zmien li sar iz-zwieg, ukoll minhabba raguni temporanja setghat intelletwali jew ta' rieda bizżejjed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg, *ai termini ta' l-artikolu 19 (1) (h) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta*.

Illi l-istess attrici talbet lil din il-Qorti sabiex prevja kwalsiasi dikjarazzjoni necessarja u opportuna:-

1. Tiddikjara z-zwieg ta' bejn il-kontendenti ccelebrat fil-5 ta' Mejju tas-sena elfejn u wieħed (2001), null u bla effett, kolox kif intqal fuq u għar-ragunijiet fuq premessi.

Bl-ispejjez kontra l-konvenut li jibqa' ngunt għas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 u 4 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 5 u 6 tal-process;

Rat id-digriet affidavit moghti lill-partijiet fis-16 ta' Lulju 2004 fejn il-Qorti pprefiggiet terminu ta' tletin (30) gurnata lill-attrici sabiex tipprezenta x-xhieda kollha tagħha producibbli bil-procedura ta' l-affidavits bin-notifika lill-kontro-parti jew lid-difensur tieghu, li jkollu wkoll l-istess terminu sabiex huwa wkoll jipprezenta l-affidavits tieghu.

Rat in-nota ta' l-attrici datata 8 ta' Novembru 2004 li permezz tagħha prezentat l-affidavit **tagħha**, t'ommha **Mary Doris sive Doris Zammit**, ta' **Joseph Tabone**, u ta' **Antonella Calleja**.

Rat il-verbali tas-seduti tas-7 ta' Dicembru 2004, u tat-23 ta' Frar 2005 fejn il-konvenut imsejjah diversi drabi baqa' ma deherx. Dr. Carlo Bisazza ghall-attrici talab li l-kawza tithalla għas-sentenza. Il-Qorti tat il-fakolta' lill-konvenut jipprezenta nota t'ossevazzjonijiet fi zmien għoxrin gurnata bil-visto / notifika lid-difensur tal-kontro-parti li jkollu wkoll l-istess terminu għal nota responsiva. Il-kawza giet differita għas-sentenza għas-27 t'April 2005.

Rat li minkejja li l-konvenut gie debitament notifikat bic-citazzjoni attrici fl-1 ta' Ottubru 2004 xorta baqa' ma pprezenta ebda nota ta' l-eccezzjonijiet u lanqas deher fil-kawza u għalhekk baqa' kontumaci.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(i) PRINCIPI LEGALI.

Illi l-attrici tissottometti illi z-zwieg bejnhha u bejn il-konvenut għandu jigi dikjarat null *inter alia* a bazi ta' l-artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255. Illi s-sub-inciz (d) jghid illi:-

“(d) jekk il-kunsens ta’ xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b’difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenziali tagħha, jew b’anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenziali taz-zwieg.”

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazjoni tezaminah, u għalhekk tagħmel referenza għas-sentenza “**Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar**

gia` Borg” (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta’ Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza **“Kevin Spiteri vs Avukat Dr. Renzo Porsella-Flores et noe”** (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta’ JAar 2000) il-Qorti ghamlet referenza ghall-espozizzjoni ta’ **Viladrich**:-

“Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable mAer, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring” (**Viladrich, P.J., “Matrimonial Consent in Code of Canon Law Anotated.”** (Montreal, 1993), p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenziali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li fin-nuqqas ta’ definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenziali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenziali taz-zwieg. Dawn huma *“the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these*

essential characteristics” (Viladrich, P.J., op.cit., pg. 687).

Illi wkoll fis-sentenza “**Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia**” (P.A. (VGD) 10 ta’ Settembru 1997) inghad wkoll li:

*“Kwantu għad-difett serju ta’ diskriżzjoni ta’ gudizzju – artikolu 19 (1) (d) – biex ikun hemm nuqqas serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju jrid ikun hemm inkapacita’ psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jagħraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (“**Isabelle Zarb vs Stephen Attard**” – P.A. 21 ta’ Novembru 1995). Mhix għalhekk kwistjoni ta’ nkompatibbilta’ ta’ karattru, jew ta’ decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu (d) ikompli jitkellem dwar “anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg”. Il-Qorti tosserva li l-ligi tagħna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun tagħmilha mpossibbli mhux sempliciment difficli, li wieħed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom.”*

Illi għalhekk b'difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser sempliciment kwalsiasi stat ta’ mmaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista’ tkun fiha fil-mument li jingħata l-kunsens reciproku (“**Nicholas Agius vs Rita Agius għa’ Caruana**” – P.A. (VDG) tal-25 ta’ Mejju 1995).

Illi li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. Innuqqas ta’ ‘discretio judicii’ hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta’ parti jew ohra fiz-zwieg li tagħti l-kunsens liberu u xjenti tagħha għar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista **ColagiovAi** meta sostna li:-

“Il matrimonio, in quanto patto ossia “foedus” ..... richiede una capacita` intellettuale e volitiva al di sopra di

*ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che ..... si tratta di assumersi una “servitus” per tutta la vita” (**Forum**, 1990, Vol. 1 part I, p. 72).*

Illi pero`, kif gja’ nghad, b’immaturita` jew difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza “non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una conoscenza perfetta ed esaustiva di cio` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio` che puo` compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una conoscenza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l’ uso del termine *discrezione di giudizio*, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena” (**Pompedda, M.F., “Il Consenso Matrimoniale in Grochlewski” – Pompedda – Zaggia, “Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico” (Padova, 1984), p. 46.**)

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fissentenza **“Alessandra sive Sandra Mc Monagale qabel Mamo vs Mario Mamo”** (P.A. (VDG) 26 ta’ Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fissentia ta’ l-ewwel parti tal-paragrafu (**d**) imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *“fil-mument ta’ l-ghoti tal-kunsens matrimoniali, parti jew ohra tkun priva b’mod sostanziali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju, ghalhekk, ma hux sempliciment nuqqas ta’ hsieb, nuqqas ta’ riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jagħmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – in fatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma’ diskrezzjoni ta’ gudizzju”* (ara, **“Emmanuel Camilleri vs Carmen Camilleri”**, P.A., 10 ta’ Novembru 1995).

Illi l-istess sentenza tkompli tghid "*Li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficientement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenziali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta' diskrezzjoni ta' gudizzju ("Selina-Maria Vella Haber vs Joseph Gatt", P.A., 15 ta' April 1996)".*

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizat **fl-artikolu 19 (1) (d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku/psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, "**Jacqueline Cousin vs Bernard Simler**", P.A., 3 ta' Gunju 1998; "**RoseAe Cassar vs Kenneth Cassar**", P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u "**Carmelo Grima vs Mary Andrews**", P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni irid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega **Bersini**, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti w interdipendenti:-

"La piena avvertenza e il deliberato consenso ... . La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettuale, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturità di giudizio e la maturità affettiva ... . La maturità di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturità affettiva comporta generalmente quella adeguata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotività che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volontà e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo così una mancanza di consenso libero (immaturità affettiva) e

ponderato (immaturita` di giudizio)" (Bersini F., "Il Diritto Canonico Matrimoniale." (Torino, 1994), p. 97).

Illi l-istess awtur, imbagħad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wieħed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullità` taz-zwieg:-

"Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovrà essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed è ordinato all'assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l'esistenza con un contratto perpetuo e irriscendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non è sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa è il matrimonio; è necessaria la maturità di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, è necessaria la discrezione non tanto per l'atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell'atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l'età prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrare, per qualsiasi motivo, la capacità intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravemente alterata o addirittura mancante, si dovrà ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio" (ibid. pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti, pero` tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facli, u dan kif gja' gie ndikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li nghad li:-

“... ... se il sogetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un’ affettività non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... ... In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioè col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica società coniugale, sia nei riguardi dell’ altra parte sia nei riguardi della prole” (**Pompedda, M.F., “Incapacità di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento.”** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu għad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi tagħna, bhad-dritt kanoniku (**Can. 1095 (3)**) tirrikjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibbila` li wieħed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibbila` vera f'dan il-kuntest hi ipotizzabbi biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wieħed jagħzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` “di intendere e/o di volere”. “L’incapacità di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale”, skond ma jghid **Bersini**, “rende la persona inabile al matrimonio, anche nell’ipotesi ... ... che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso” (op. cit., p. 99).

Illi għal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew

indikazzjoni fil-Kap. 255, dawn l-obbligazzjonijiet essenziali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenziali taz-zwieg.

Illi dawn huma “*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics*” (**Viladrich, P.J.**, op. cit., p. 687).

Illi ta’ l-istess portata huma s-sentenzi “**Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee’ Sultana**” (P.A. (VDG) 17 ta’ Novembru 2000 u “**Aa Galea vs John Walsh**”, (P.A. (VDG) tat-30 ta’ Marzu 1995). Inerenti, ghalhekk, f’dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jagħtu lilhom infuħom lil xulxin fit-totalita` tagħhom sabiex tigi stabbilita bejniethom “*the community of life and love*”.

Illi fl-ahharnett din il-Qorti tagħmel referenza għal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet “**Nathalie O’Toole vs Patrick O’Toole**” (P.A. (N.A.) 25 ta’ Marzu 2002) fejn ingħad li:-

“*il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mħuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wieħed “sui generis” u ta’ ordni pubbliku. Illi għalhekk il-partijiet f’kuntratt ta’ zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita’ li jagħtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi mogħti bl-aktar mod liberu u xjenti għal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg għandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid*

isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoe' li tnejn minn nies jaghtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu".

Illi kif inghad fis-sentenza "**Al Chahid vs Mary Spiteri**" (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002) *inoltre* l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib magħha l-hajja mizzewga bhalma huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva w irrevokabbi.

Illi dawn il-principji kollha gew ikkonfermati f'diversi sentenzi mogtija minn din il-Qorti nkluzi "**Maria Rita Calleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri**" (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); "**Nicolai Balzan vs Simone Cremona**" (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000); "**Ousama Sadalah vs Doris Tanti**" (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000); "**A Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine**" (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); "**Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro**" (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); "**Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea**" (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); "**Albert Grech vs Josette Grech**" (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); "**Marco Tanti vs Catherine Azzopardi**" (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u "**Giulio Farrugia vs Raquel Ae Farrugia**" (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002) fost ohrajn.

Illi min-naha l-ohra fl-**artikolu 19 (1) (f)** jingħad ukoll li z-zwieg ikun null:-

"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg."

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza "**Nicolai Balzan vs Simone Cremona**" minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza

fid-9 ta' Marzu 2000) u “**Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri**” (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' repetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza “**Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat B Cilia et noe**” (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

“Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti tagħna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex necessarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttamente izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi parti fil-perjodu mmedjatamente qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens”.

Illi ta' l-istess portata hija s-sentenza “**Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro**” (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); “**Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano nomine**” (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); “**Carmen El Shimi gja' Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi**” (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); “**Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim**” (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); “**Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli**” (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000) u “**Albert Grech vs Josette Grech**” (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit Nru 793/01/RCP).

Illi fl-ahhar l-attrici tirreferi ghall-artikolu **19 (1) (h)** tal-Kap **255** li jipprovdi li:-

(h) “*jekk xi wahda mill-partijiet, ghalkemm ma tkunx interdetta jew marida, ma kellhiex fiz-zmien li sar iz-zwieg, ukoll minhabba raguni temporanja, setghat intellettwali jew ta' rieda bizzejzed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg.*”

Illi dan l-artikolu jitkellem dwar persuna, li ghalkemm mhux interdetta jew marida, ma kellhiex fiz-zmien li sar iz-zwieg, ukoll minhabba raguni temporanja, setghat intellettwali jew ta' rieda bizzejzed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg. Ghalhekk, parti interdizzjoni jew mard mentali, dan l-artikolu jinkludi wkoll stat mentali temporanju li jagħmilha mpossibbli għal persuna li jaġhti kunsens validu. Ezempji

ta' dan hu jekk persuna tkun taht l-effett tax-xorb, tad-droga, jew ta' dipressjoni. F'dan il-kuntest issir riferenza ghas-sentenza "**Michelle Desira vs Nazzareno Desira**" (P.A. (RCP) 27 ta' Mejju 2004 għall-espozizzjoni ulterjuri ta' l-istess principji li jirregolaw l-imsemmi sub-artikolu.

Illi intant **John R. Keating**, fil-ktieb tieghu "**The Bearing of Mental Impairment on the Validity of Marriage. An Analysis of Rotal Jurisprudence**" f'pagina 104 jaghti dan l-ezempju:-

"Let us take the case of the man who has determined to marry a certain girl but to carry him through the ordeal, gets drunk and expresses consent in such a state. The marriage, if it is null, is null not because of insufficient internal will, but because the act of manifestation was not a human act, a juridical act, an act capable of juridically signifying a virtually persevering internal will."

(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta illi l-partijiet izzewgu fil-5 ta' Mejju 2001, izda sa April 2002 jidher li r-relazzjoni ta' bejniethom kienet għajnejha s-faxxat u dan ghaliex l-attrici telqet minn dak li kienet id-dar konjugali. Din il-Qorti, in vista tax-xhieda ta' l-attrici u x-xhieda minnha prodotti ma tiskantax li f'terminu anqas minn sena l-istess zwieg s-faxxa.

Illi fil-fatt mir-rakkont ta' l-attrici jidher li qabel iz-zwieg ghalkemm il-konvenut kien jittrattaha hazin, hija tant kienet infatwata fuqu, li jagħmel x'jagħmel ma kenitx disposta tikser ir-relazzjoni mieghu. Jidher li l-konvenut induna b'dan u kull darba li ried xi haga li l-attrici ma kienitx taqbel magħha, kien jheddidha li ser jitlaqha. Min-naha tagħha, l-attrici stqarret li kienet iccedi mill-ewwel. Dan wassal sabiex l-istess konvenut beda jikkontrolla jiddetta hajjet l-attrici tant li kien dejjem isir biss dak li jrid hu u xejn izqed. Fil-fatt anke minhabba kif kienet trattata mill-konvenut l-istess attrici tilfet kull idea ta' *self esteem* u giet kompletament dipendenti fuqu. Il-konvenut, min-naha tieghu jidher li aktar ma ghadda z-zmien aktar kien jersaq

lejn I-attrici biss ghar-ragunijiet ta' ntimita' sesswali. Minkejja li kienet hekk dominata mill-konvenut, xorta wahda I-attrici marret tghix mieghu kif ried u ddecieda I-konvenut. Dan ikkawza kollass emozzjonal iill-attrici, li sahansitra aktar tard kellha ssiefer lejn I-Australja għand tal-familja sabiex tipprova tikseb sahhitha lura. Giet lura wara tmien gimghat u I-konvenut avvicinaha mill-għid, u I-partijiet reggħu bdew johorgu flimkien. Għal darb'ohra, I-attrici reggħet giet sottomessa għal dak li ried il-konvenut, u din id-darba huma zzewgu ta' malajr kif ried hu, minkejja I-fatt li I-attrici ammettiet li hija reggħet inhakmet b'tensjoni u biza'. Minkejja kollox pero', ma kienitx kapaci tirrifjuta I-proposta tal-konvenut ghaz-zwieg. Dan minkejja I-fatt li certament fil-kundizzjoni li kienet ma kienitx fi stat li tiehu decizjoni ta' din in-natura, specjalment meta wieħed jikkonsidra li I-attrici kulma kellha lejn il-konvenut kien biss infattwazzjoni u xejn izqed. Min-naħha I-ohra jidher li I-konvenut uza iill-attrici *stante* li r-relazzjoni tagħhom kienet komda għalihi fis-sens li I-attrici kienet dejjem disposta li tagħmel dak li jrid huwa, għaliex jekk le kien jhedda li ji-spicca r-relazzjoni magħha.

Illi għalhekk il-kunsens tal-partijiet f'dawn ic-cirkostanzi ma kienx tali li jissodisfa I-vot tal-ligi, tant li I-attrici ma kienitx fi stat li tiehu decizjoni matura specjalment fil-konfront tal-konvenut. Min-naħha tieghu I-konvenut kien nieqes minn kull konoxxenza ta' I-elementi essenziali taz-zwieg, I-aktar dik mibnija u I-ugwaljanza tal-partijiet, u tant huwa minnu dan, li jidher li I-konvenut bena kollox fuq id-dominanza tieghu fuq I-attrici, bl-ebda rispett lejha bhala mara, u wisq anqas bhala s-sieħba tieghu fiz-zwieg. F'dan is-sens il-kunsens tal-partijiet kien vizzjat a bazi ta' **I-artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255.**

Illi proprju minhabba din in-nuqqas ta' maturita' tal-partijiet jidher li nibtet raguni ohra ndipendenti minn dik għajnej kconsidrata li tagħti lok ghall-Aullament taz-zwieg bejn il-partijiet fuq prenessa ohra tal-ligi relativi. Hawn il-Qorti qed tirreferi ghall-fatt li minhabba li nternament kull parti kienet konxja qabel iz-zwieg li I-affarijiet bejniethom ma kienux sew, (min-naħha ta' I-attrici peress li hija kienet qed taccetta kollox għaliex kienet infatwata bil-konvenut, b'tali

mod u manjiera li kienet inkapaci li tagixxi b'responsabbilta' fil-konfront tagħha nnifisha, mentri l-konvenut kien konxju li huwa kien qiegħed ma' l-attrici peress li rnexxielu jiddominaha, u allura kien lest li juza tali dominanza anke billi jbezzaghha u jiddisprezzaha) li jidher li kull parti qabel iz-zwieg iddecidiet li minhabba din is-sitwazzjoni ma kellhomx ikollhom ulied. Dan certament li jwassal għal simulazzjoni tal-kunsens matrimonjali, peress li ghalkemm il-partijiet apertament taw lilhom lil-xulxin, in verita' tali kunsens kien kondizzjonat li ma jkollhomx tfal mir-relazzjoni tagħhom. Allura, ladarba l-prokreazzjoni ta' l-ulied hija wahda mill-elementi essenzjali taz-zwieg, jista' facilment jingħad li l-kunsens ta' kull parti f'dan il-kaz kien simulat a bazi ta' **I-artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

III. KONKLUZJONI.

Illi għalhekk għal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi**, billi fil-kontumac ja' l-konvenut, **tilqa' t-talba attrici, biss fis-sens hawn deciz**, b'dan illi:-

1. Tiddikjara z-zwieg ta' bejn il-kontendenti ccelebrat fil-5 ta' Mejju tas-sena elfejn u wieħed (2001), null u bla effett, u dan *stante* li l-kunsens ta' kull parti kien vizzjat a bazi ta' **I-artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Bl-ispejjeż jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----